

**ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Β΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 3 ΙΟΥΝΙΟΥ 2004
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΟΜΑΔΑ Α΄

A1.1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό των δεδομένων της **Στήλης Α** και δίπλα σε κάθε αριθμό το γράμμα του δεδομένου της **Στήλης Β** που αντιστοιχεί (στη **Στήλη Β** περισσεύουν δύο όροι).

Στήλη Α: ΜΑΧΕΣ	Στήλη Β: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
1. Μάχη της Νινευί	α. Καθοριστική νίκη των Βυζαντινών επί των Βουλγάρων
2. Μάχη του Πουατιέ	β. Ήττα του βυζαντινού στρατού από τους Σελτζούκους Τούρκους
3. Μάχη του Ματζικέρτ	γ. Συντριβή του περσικού στρατού από τον Ηρόκλειο
4. Μάχη του Κοσσυφοπεδίου	δ. Εκχώρηση των κάστρων Μυστράς, Μάνη, Γεράκι, Μονεμβασία στο Μιχαήλ Παλαιολόγο
	ε. Αναχαίτιση των Αράβων από τους Φράγκους
	στ. Συντριβή των Σέρβων από τους Οθωμανούς

Μονάδες 8

A1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α.** Στρατιωτικοποίηση
- β.** Αναγέννηση
- γ.** Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας

Μονάδες 12

A2.1. Ποια μέτρα πήρε ο Νικηφόρος Α΄ (802-811) για την ανόρθωση της οικονομίας του Βυζαντινού Κράτους;
Μονάδες 15

A2.2. Ποια ήταν η διάρθρωση της κοινωνικής πυραμίδας στη φεουδαρχική Ευρώπη;
Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ Β΄

B1. Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε την εσωτερική πολιτική του Ιωάννη Βατάτζη (1222-1254).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΑ

α. Ο ίδιος ο αυτοκράτορας ξεχώρισε ένα κομμάτι γης, αρόσιμο και κατάλληλο για αμπελουργία, τόσο μεγάλο, ώστε να μπορεί να καλύψει τις ανάγκες του αυτοκρατορικού τραπεζιού και εκείνες που απασχολούσαν το φιλόanthρωπο και κοινωνικά ευαίσθητο αυτοκράτορα (εννοώ τα γηροτροφεία, πτωχοκομεία και νοσοκομεία που φρόντιζαν τους αρρώστους)· τη φροντίδα τους ανέθεσε σε ανθρώπους που είχαν καλή γνώση της γεωργίας και της αμπελουργίας και έτσι κάθε χρόνο είχε μεγάλη και άφθονη σοδειά καρπών. Αλλά δεν ήταν μόνο αυτό· απέκτησε επίσης κοπάδια αλόγων, βοδιών, προβάτων και χοίρων και πολλά είδη εξημερωμένων πουλιών· από αυτά εξασφάλιζε πλούσιο εισόδημα κάθε χρόνο. Το ίδιο συνιστούσε να κάνουν όχι μόνο οι συγγενείς του, αλλά και οι άλλοι ευγενείς. Επιθυμούσε να καλύπτει ο καθένας τις ανάγκες του από δικές του πηγές, έτσι ώστε να μη βάζει αρπακτικό χέρι στην περιουσία των φτωχών και ασθενέστερων τάξεων

και συνάμα η Ρωμαϊκή Πολιτεία να απαλλαγεί τελείως από την κοινωνική αδικία. Σύντομα οι αποθήκες είχαν γεμίσει καρπούς, ενώ οι δρόμοι και τα σοκκάκια, οι μάντρες και οι σταύλοι μόλις μπορούσαν να χωρέσουν τα ζώα και τα σμήνη των πουλιών.

(Νικηφόρος Γρηγοράς, *Ρωμαϊκή Ιστορία II*, 6, σ. 42)

- β.** Ανήγειρε οχυρά στις ακριτικές περιοχές για να αντιμετωπίσει τις στρατιωτικές ανάγκες. Ακολουθώντας τις καλύτερες παραδόσεις του βυζαντινού κράτους ο Ιωάννης Βατάτζης δημιούργησε στρατιωτικά αγροκτήματα και ενίσχυσε τις στρατιωτικές δυνάμεις με τη μόνιμη εγκατάσταση των Κουμάνων ως στρατιωτών στις ακριτικές περιοχές, με τον όρο της προσφοράς στρατιωτικής υπηρεσίας. Με τον τρόπο αυτό αποκαταστάθηκε ιδιαίτερα στην Ανατολή το σύστημα της άμυνας των συνόρων και το γεγονός αυτό θεωρεί ορθά ο βυζαντινός ιστορικός Γεώργιος Παχυμέρης ως το πιο σημαντικό επίτευγμα του κράτους της Νίκαιας. Παράλληλα όμως παραχωρήθηκαν στην αυτοκρατορία της Νίκαιας προνοιακά κτήματα σε μεγάλη έκταση, φαίνεται μάλιστα ότι ο Ιωάννης Βατάτζης ευνόησε ιδιαίτερα την εκχώρηση προνοιακών κτημάτων περιορισμένης εκτάσεως στη μεσαία στρατιωτική αριστοκρατία.

(Γ. Οστρογκόρσκι, *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, τ. Γ', σσ. 122-123)

- B2.** Αντλώντας στοιχεία από τις παρακάτω πηγές και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να επισημάνετε:
1. τις επιπτώσεις στους πληθυσμούς του Νέου Κόσμου των μεθόδων που χρησιμοποίησαν οι Ισπανοί κατακτητές.
  2. τις οικονομικές μεταβολές που συνδέονται με την εισαγωγή πολύτιμων μετάλλων στην Ευρώπη.

Μονάδες 25

ΠΗΓΕΣ

- α.** Οι Ισπανοί βρέθηκαν ανάμεσα στους Ινδιάνους όπως οι λύκοι, οι τίγρεις και τα αιμοβόρα λιοντάρια πεινασμένα για πολλές μέρες. Εδώ και σαράντα χρόνια, δεν κάνουν τίποτα άλλο από να τους κάνουν κομμάτια, να τους τουφεκίζουν, να τους βασανίζουν και να τους εξοντώνουν με τόση ωμότητα, ώστε το νησί Κούβα είναι σήμερα ερημωμένο από κατοίκους ...
Αν οι χριστιανοί έχουν καταστρέψει τόσες και τόσες ψυχές, το έκαναν με μοναδικό σκοπό να αποκτήσουν χρυσάφι και να πλουτίσουν όσο το δυνατό γρηγορότερα.
(Απόσπασμα από την αναφορά του Επισκόπου Βαρθολομαίου Λας Κάζας προς το βασιλιά της Ισπανίας)
- β.** Οι Ισπανοί ενδιαφέρθηκαν κυρίως για την εκμετάλλευση των προϊόντων περιοχών της Αμερικής κυριότατα για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων χρυσού και αργύρου του Περού και του Μεξικού· τα ορυχεία του Ποτοζί στο Περού έχουν μείνει στην ιστορία ξακουστά, τόσο για τις τεράστιες ποσότητες πολύτιμου μεταλλεύματος που απέδωσαν, όσο και για τις δυσκολίες της εργασίας σ' αυτά, που έφθειραν τους ιθαγενείς πληθυσμούς: βρίσκονταν στις Άνδεις, σε υψόμετρο 4000-4500 μέτρων, όπου για την εκμετάλλευσή τους σχηματίσθηκε σε μικρό χρονικό διάστημα μια πόλη 120.000 κατοίκων· το εμπόριο των πολύτιμων μετάλλων που από τους Ισπανούς στέλνονταν στη Σεβίλη αύξανε συνεχώς· έχουν καταμετρηθεί ταξίδια πλοίων στο δρομολόγιο Αμερική-Σεβίλη, 226 το 1506-1510, 279 το 1511-1515, 920 το 1591-1595, 943 το 1596-1600· αν μάλιστα συνυπολογισθεί η αύξηση της χωρητικότητας των πλοίων (20.000 τόνοι το 1511-1515, 275.000 τόνοι το 1606-1610) γίνεται μεγαλύτερη και η αύξηση των ποσοτήτων πολύτιμου μετάλλου που μεταφέρονται.

.....

Εξέλιξη του πληθυσμού του Μεξικού σε απόλυτους αριθμούς και επί τοις εκατόν (%)

έτος	κάτοικοι (εκατομ.)	δείκτης επί τοις εκατόν (%)
1519	25,1	100
1523	16,8	66,4
1548	6,3	24,9
1568	2,6	10,3
1580	1,9	7,5
1595	1,3	5,1
1605	1	3,9

(B. Κρεμμυδάς, *Εισαγωγή στην οικονομική ιστορία της Ευρώπης*, σσ. 91-93)

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα, τα οποία και θα καταστραφούν μετά το πέρας της εξέτασης.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε τεκμηριωμένη απάντηση είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΟΜΑΔΑ Α΄

A.1.1

1. γ
2. ε
3. β
4. στ

A.1.2

Από το σχολικό βιβλίο :

α. **στρατιωτικοποίηση** : σελ. 24-25 « Από τα μέσα του 7^{ου} .... σε μεγαλύτερο βάθος»

β. **Αναγέννηση**:σελ. 117 «Παρόλο που ο όρος Αναγέννηση.... νεώτερου πολιτισμού της»

γ. **Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας**: σελ. 173 « Η ιδεολογία της Αμερικανικής Επανάστασης ... ιδεών του Διαφωτισμού»

A.2.1

Από το σχολικό βιβλίο σελ.24 « κατά τα τέλη του 8^{ου} .... και της ναυσιπλοΐας».

A.2.2

Από το σχολικό βιβλίο σελ. 50-51 « Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας... ενδύονταν ανεπαρκώς».

ΟΜΑΔΑ Β΄

B.1

Έπρεπε να γίνει συνδυασμός γνώσεων από το σχολικό βιβλίο σελ. 76-77 «Εξίσου σημαντικά... ανακτηθεί η Κωνσταντινούπολη» καθώς και στοιχείων από τις αντίστοιχες πηγές.

Συγκεκριμένα, από τα παραθέματα έπρεπε να εντοπιστούν τα ακόλουθα στοιχεία: Από το παράθεμα (α)

- δημιουργία ευαγών ιδρυμάτων (γηροτροφεία, πτωχοκομεία, νοσοκομεία) που χρηματοδοτούνταν από τα έσοδα των αυτοκρατορικών κτημάτων. «Ο ίδιος ο αυτοκράτορας... αρρώστους».
- αξιοποίηση ατόμων με εξειδικευμένες γνώσεις στη γεωργία. «τη φροντίδα τους... άφθονη σοδειά καρπών».
- μέριμνα για την άνθιση της κτηνοτροφίας «απέκτησε.... κάθε χρόνο»
- παρότρυνση προς τους ευγενείς για αξιοποίηση της δικής τους περιουσίας ώστε να αποφευχθεί / περιοριστεί η κοινωνική αδικία «Επιθυμούσε... κοινωνική αδικία»

Από το παράθεμα (β)

- ανέγερση οχυρών στις ακριτικές περιοχές «Ανήγειρε οχυρά... στρατιωτικές ανάγκες».
- δημιουργία στρατιωτικών αγροκτημάτων.

- ενίσχυση της άμυνας των συνόρων με τον εποικισμό αυτών των περιοχών από στρατιώτες- καλλιεργητές «ενίσχυσε... στρατιωτικής υπηρεσίας».
- αποκατάσταση του παλαιού αμυντικού συστήματος των ακριτών «Με τον τρόπο αυτό... της Νίκαιας»
- το μοναδικό από τα μέτρα του Βατάτζη με αρνητικές επιδράσεις υπήρξε η διατήρηση και ενίσχυση του θεσμού της πρόνοιας «Παράλληλα... στρατιωτική αριστοκρατία»

B.2

Χρειαζόταν συνδυασμός γνώσεων από το σχολικό βιβλίο για το υποερώτημα 1. σελ.125-126 « Οι πρώτες χώρες... πολιτισμούς» και « Αντίθετα οι Ισπανοί... στη μητρόπολη», και για το υποερώτημα 2 σελ. 127 « Μια σημαντική συνέπεια... στα τέλη του 16^{ου} αι.» με στοιχεία από τις αντίστοιχες πηγές.

Για το 1^ο υποερώτημα έπρεπε να επισημανθούν τα ακόλουθα στοιχεία από την πηγή (α):

- η απάνθρωπη συμπεριφορά των Ισπανών και η εξόντωση του ιθαγενούς στοιχείου με αποτέλεσμα την ερήμωση των περιοχών τους. «Εδώ και σαράντα χρόνια ... κατοίκους»
- η επίκληση της χριστιανικής ηθικής ως πρόσχημα για την εξόντωση των αλλοθρήσκων με σκοπό το εύκολο και γρήγορο κέρδος. «Αν οι χριστιανοί... γρηγορότερα».

Από την πηγή (β):

- οι εξοντωτικές συνθήκες εργασίας κυρίως στα ορυχεία « τα ορυχεία του Ποτοζί ... πληθυσμούς»

Από τον πίνακα:

Σχολιασμός της πρωτοφανούς μείωσης – σε σημείο εξαφάνισης –του γηγενούς πληθυσμού του Μεξικού σε λιγότερο από έναν αιώνα.

Μείωση από 25,1 εκατομμύρια κατοίκους το 1519 σε 1 εκατ. το 1605. Δηλαδή μόλις 3,9 % σε σχέση με τον αρχικό πληθυσμό.

Για το 2^ο υποερώτημα από την πηγή (β):

- η εκμετάλλευση του φυσικού και ορυκτού πλούτου περιοχών της Αμερικής. «Οι Ισπανοί... του Μεξικού».
- η άνθιση του εμπορίου πολύτιμων μετάλλων « το εμπόριο...αύξανε συνεχώς»
- η αύξηση του ναυτιλιακού εμπορίου «έχουν καταμετρηθεί... 1606- 1610».
- αύξηση εισαγωγών πολύτιμων μετάλλων στην Ευρώπη «γίνεται ... που μεταφέρονται».

Επιμέλεια απαντήσεων των θεμάτων:
Γιαννακόπουλος Κων/νος , Καββάλου
Μαρία